

ЗА РУБЕЖЕМ

УДК 37.014.5:005.22]:796.011.1(438)(045)

О. М. МОЗОЛЕВ

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОСВІТИ В СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ В ПОЛЬЩІ

Досліджено зміст управлінської діяльності з розвитку освіти в сфері фізичної культури і спорту Польщі. Проаналізовано трактування польськими науковцями поняття «метод». Визначено поняття «метод управління» як спосіб реалізації управлінських функцій через організацію розпорядчого впливу суб'єкта управління на об'єкт управління з метою реалізації ним суспільних функцій або сукупність засобів управління, що використовуються способом, який дозволяє найбільш ефективно досягти поставлених управлінських цілей, що визначає якісну сторону системи управління. Сформульоване поняття «методи управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту Польщі». Розкрито зміст методів управлінської діяльності розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту цієї країни: економічні; соціально-політичні; адміністративні; морально-етичні методи; методи активізації пізнавальної діяльності; прогнозування; планування; прийняття управлінських рішень та контролю.

Ключові слова: методи, управління, розвиток, освіта, фізична культура, Польща.

A. M. MOZOLEV

МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ ОБРАЗОВАНИЯ В СФЕРЕ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА В ПОЛЬШЕ

Исследовано содержание управленческой деятельности по развитию образования в сфере физической культуры и спорта Польши. Проведен анализ раскрытия польскими учеными понятия «метод». Определено понятие «метод управления» как способ реализации управленческих функций через организацию распорядительного воздействия субъекта управления на объект управления с целью реализации им общественных функций или совокупность средств управления, использующихся соответствующим способом, который позволяет наиболее эффективно достичь поставленных управленческих целей, что определяет качественную сторону системы управления. Сформулировано понятие «методы управления развитием образования в сфере физической культуры и спорта Польши». Раскрыто содержание методов управленческой деятельности развитием образования в сфере физической культуры и спорта Польши к которым автором отнесены: экономические; социально-политические; административные; морально-этические методы; методы активизации познавательной деятельности; прогнозирования; планирования; принятия управленческих решений и контроля.

Ключевые слова: методы, управление, развитие, образование, физическая культура, Польша.

O. MOZOLEV

METHODS OF EDUCATION DEVELOPMENT MANAGEMENT IN THE FIELD OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS OF POLAND

The author researches the content of management activities to develop education in the field of physical culture and sports in Poland. The analysis of revealing the term "method" by Polish scientists has been made. The concept of "management method" is defined as a way to implement administrative functions by organizing preliminary impact of management subject on object of management with the purpose of implementation of its public functions or a set of controls that are used in an appropriate manner that can most effectively achieve their managerial objectives defining the qualitative aspect of system administration. The concept "management methods for developing education in the field of physical culture and sports in Poland" is formulated. The content of management methods for developing education in the field of physical culture and sports in Poland in

which the author includes: economic; social and political; administrative; ethical methods; methods of cognitive activity; forecasting; planning; management decision-making and control.

Keywords: *methods, management, development, education, physical education, Poland.*

Освіта в сфері фізичної культури і спорту визначена одним із пріоритетних напрямів і найважливіших складових загальної освіти людини, яка забезпечує створення передумов до перманентного удосконалення рівня фізичної підготовки впродовж усього життя, високого рівня здоров'я, соціальної активності, творчого довголіття, трудового потенціалу особистості.

Успіх розвитку вітчизняної системи фізичної культури і спорту залежить від впровадження ефективних реформ, розробки методів, засобів і технологій управління. Вивчення досвіду роботи щодо управління освітою в сфері фізичної культури і спорту Польщі сприятиме обранню вірного шляху розвитку, зменшити вірогідність помилок, наблизитися до загальноєвропейських стандартів навчання.

У контексті нашого дослідження відзначимо, що вирішення висунутих завдань неможливе без встановлення та аналізу методів управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту, розгляду змісту управлінської діяльності.

Польський досвід розвитку освіти вивчали Ф. Андрушкевич, А. В. Василюк, Я. Р. Гречка, Л. М. Гриневич, І. М. Даценко, О. В. Карпенко, В. В. Павленко, Т. Марешь, Ю. Соколович-Алтуніна та ін. Проблеми навчання молоді фізичній культурі і спорту в закладах освіти Польщі розглядали в своїх роботах С. А. Вавренюк, Н. О. Долгова, В. Р. Пасічник, Л. П. Сергієнко, В. М. Лишевська, А. Б. Мандюк, Б. М. Мицман та ін.

Водночас питання розгляду методів управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту Польщі наразі недостатнього висвітлені в сучасних науково-педагогічних дослідженнях.

Метою статті є дослідження змісту управлінської діяльності та встановлення методів управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту в Польщі.

Змістова діяльність системи управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту Польщі неможлива без застосування всього інструментального спектра методів, засобів, організаційних форм управління, яка має здійснюватися відповідно до закономірностей, що лежать в основі її організації та реалізації функціональних принципів. Методологія управління є однією із найважливіших теоретико-практичних складових наукової організації управлінської системи. Від її цільової побудови та застосування необхідних методів, засобів, форм управління, залежить рівень успішності реалізації державної політики розвитку освіти в сфері фізичної культури та спорту цієї країни.

Безумовно, актуальність досліджень, змістове наповнення інструментарію, що використовується в процесі управління, онтології розвитку його сутності, архітекτονіки та класифікації, залежить від цільової спрямованості та методики його застосування. Польськими науковцями приділяється багато уваги проблемам формування системних вимог до процедури добору методів, засобів, форм управління, які за певних умов мають бути найбільш адекватними та ефективними щодо вирішення завдань та досягнення управлінської мети [5; 6; 7; 9; 13; 14].

Ефективне управління розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту базується на використанні відповідних методів. Польські науковці розглядають поняття «метод» як комплекс теоретично обґрунтованих процедур, концептуальних та інструментальних послідовних підходів до розгляду конкретної проблеми, як спосіб вирішення цієї проблеми. Так, М. Лобоцький вважає, що метод є, як правило, деякою загальною системою правил стосовно проведення певної діяльності, тобто деяких операцій пізнання, практичного і послідовного її застосування, а також спеціальних заходів і дій, спрямованих для досягнення визначеної мети [9, s. 115]. С. Новак стверджує, що метод в науковому розумінні – це певний, повторюваний спосіб вирішення проблеми, спосіб отримання інформації про дійсність, необхідний для вирішення встановленого типу проблем дослідження, пошук відповіді на питання через спостереження дійсності [10, s. 237]. Я. Штумський розглядає «метод» як систему принципів і правил, що дозволяють свідомо впорядкувати і спрямовувати практичну або теоретичну діяльність, для цілеспрямованого досягнення визначеної мети [14, s. 46]. Т. Пліха вказує, що метод – це сукупність дій і процедур, спрямованих на пізнання певного предмета [11].

Отже, польські науковці [6; 13] під поняттям «метод» як науковою категорією розуміють прийом або систему прийомів, які застосовуються в будь-якій впорядкованій та системній діяльності.

У контексті завдань дослідження розглянемо специфічну групу методів, а саме методи управлінської діяльності, які, з огляду свого функціонального призначення, мають чітко виражену сферу застосування та інструментально-змістову складову. Метод управління – це сукупність прийомів аналізу та оцінювання управлінських ситуацій, використання правових і організаційних форм, впливу на свідомість і поведінку людей у керованих суспільних процесах, відносинах і зв'язках, які застосовуються з метою впливу на об'єкт управління для досягнення ним цілей, визначених системою управління [2, с. 102]. Аналіз літературних джерел свідчить [5; 7; 8], що серед польських науковців немає одностайної думки щодо існування вичерпної дефініції поняття «метод управління».

У нашому дослідженні під поняттям «метод управління» розуміється спосіб реалізації управлінських функцій через організацію розпорядчого впливу суб'єкта управління на об'єкт управління з метою реалізації ним суспільних функцій або сукупність засобів управління, які використовуються відповідним способом, який дозволяє найбільш ефективно досягти поставлених управлінських цілей, що визначає якісну сторону системи управління.

Можемо констатувати, що під поняттям «методи управлінської діяльності» розуміється системна сукупність способів, прийомів, цілеспрямованих дій, яка використовується для реалізації функцій управління з метою досягнення об'єктом управління визначеного якісного стану шляхом впорядкування управлінських процесів на основі стійких системних зв'язків.

В основу добору методів організації управлінської діяльності, в т. ч. з розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту, покладені такі основні вимоги:

- відповідати за змістом меті і завданням управлінської діяльності;
- забезпечувати оптимальні витрати адміністративних, матеріальних, фінансових, трудових ресурсів для вирішення завдань управління та досягнення кінцевої мети;
- забезпечувати оперативність, цілісність, повноту обміну інформаційними потоками між ланками управлінської системи, об'єктом та суб'єктом управління;
- створювати умови для оптимальної взаємодії усіх учасників реалізації управлінських рішень, узгоджувати та впорядковувати їх діяльність за вертикальними та горизонтальними зв'язками взаємодії;
- відповідати принципам прийняття управлінських рішень та організації адміністративної діяльності щодо їх впровадження;
- відповідати встановленим формам організації управлінської діяльності, відображати її сутність та суспільні цінності;
- відповідати змісту управлінської діяльності відповідних управлінських ланок за повноваженнями, структурно-ієрархічним рівнем, обсягом та межами просторово-часової дії;
- забезпечити оптимальне та ефективне застосування засобів управління;
- бути науково обґрунтованими, характеризуватись надійністю, практичністю та ефективністю.

Як свідчить проведений аналіз наукової літератури [8; 10; 11; 14], в основі наукових підходів до класифікації методів управління лежать наступні головні ознаки: спрямованість, зміст, організаційна форма методів управління та функції системи управління.

Огляд наукової літератури [5; 7; 10; 14] засвідчив, що існує низка класифікаційних схем, за якими методи управлінської діяльності поділяються на: методи функціонування органів управління та методи забезпечення реалізації цілей та функцій органів управління; економічні, адміністративні та ідеологічні методи. Вони відповідно включають в себе множину спеціальних методів, способів та прийомів: адміністративні – розпорядчі, регламентаційні, нормативні; економічні – індикативне планування, державне регулювання, грошово-кредитна та фінансова політика, захист та заохочення конкуренції, ціноутворення, податкова система, економічне стимулювання; правові – правове регулювання, переконання і примус, субординація і координація; соціально-психологічні – соціальні, морально-етичні, психологічні.

На думку І. Гасюка [1], методи управління розвитком фізичної культури і спорту необхідно класифікувати за напрямками та основними завданнями, які вирішуються з

врахуванням науково-предметної сфери їх застосування. До них автор відносить: групу аналітичних методів; методи державного регулювання господарської діяльності; методи планування в управлінні розвитком фізичної культури і спорту; групу практичних методів державного управління розвитком фізичної культури і спорту – адміністративні методи, економічні методи, соціально-психологічні методи, методи прогнозування; групу соціологічних методів управління розвитком фізичної культури і спорту; методи контролю в управлінні розвитком фізичної культури і спорту.

Компаративний аналіз праць польських і вітчизняних науковців [1; 3; 4; 5; 10] дозволяє визначити сукупність методів управлінської діяльності розвитком освіти у сфері фізичної культури і спорту Польщі. До них ми відносимо наступні методи:

Економічні методи. Вони обумовлюють роль економічних інтересів у житті людини – можливості придбання і розширення особистої власності, рівня оплати праці, різноманітні матеріальні стимули, інші економічні явища. Враховуючи це, органи державної влади можуть стимулювати діяльність працівників і ефективно реалізувати цілі та функції державного управління.

Соціально-політичні методи. Вони пов'язані з умовами праці, побуту, дозвілля людей, розвитком громадської і політичної активності та впливають на соціально-політичні інтереси людей, їх статус у суспільстві, можливості вільної самореалізації.

Адміністративні методи. Це способи і прийоми, які визначають обов'язкову поведінку в діяльності людей з боку відповідних керівних органів. Ознаками вказаних методів є: прямий вплив органу управління або посадової особи на волю виконавців шляхом встановлення їх обов'язків, норм поведінки і надання конкретних вказівок; односторонній вибір способу вирішення варіанта поведінки, однозначне вирішення ситуації, яке підлягає обов'язковому виконанню; безумовна обов'язковість виконання розпоряджень і вказівок.

Морально-етичні методи. Вони ґрунтуються на зверненнях до гідності, честі та совісті людини та включають заходи освіти, виховання, роз'яснення, засоби морального заохочення і стягнення, врахування психологічних особливостей характеру і життєвих орієнтацій людини. Їх зміст полягає в тому, щоб виробити і підтримати певні переконання, духовні цінності, моральні позиції, психологічні установки щодо управління і тих дій, які необхідні для його здійснення [12].

Методи активізації пізнавальної діяльності. Вони застосовуються для мотивації діяльності тих, хто навчається, і розподіляються на методи стимулювання інтересу до навчання; методи організації пізнавальної діяльності; методи стимулювання якісного виконання обов'язків і відповідальності за результати навчальної роботи; методи контролю і самоконтролю за результатами навчання.

Методи прогнозування. Вони передбачають застосування математико-статистичних алгоритмів для здійснення оцінки та передбачення перспективних шляхів і тенденцій розвитку освіти у сфері фізичної культури і спорту. Основним завданням прогнозу є визначення комплексу заходів, які б привели у майбутньому до позитивного результату. Методами прогнозування є: метод екстраполяції (трендовий метод); факторний, дисперсійний аналізи; метод експертних оцінок; математико-статистичні методи (кореляції, регресії, множинної регресії).

Методи планування. Вони спрямовані на визначення цілей, завдань, розробку освітніх стандартів, норм та нормативів, визначають послідовність та етапність здійснення необхідних заходів, передбачають делегування виконавцям відповідних службових та владних повноважень та обов'язків. До основних видів планування відносять: стратегічне, тактичне, поточне, оперативне, сітьове, програмно-цільове, індикативне.

Методи прийняття управлінських рішень. Вони використовуються керівниками та спеціалістами-аналітиками в процесі аналітичної, пізнавальної діяльності. Ця група методів спрямована на виявлення організаційно-структурних складових системи освіти у сфері фізичної культури і спорту Польщі, дослідження внутрішніх взаємозв'язків між окремими підсистемами суб'єкта та об'єкта управління, особливостей функціонування системи освіти, визначення динаміки та тенденцій в проведенні змін, логічного обґрунтування управлінських рішень, які мають забезпечити сталий розвиток освіти в сфері фізичної культури і спорту.

Методи контролю. Вони використовуються як спосіб здійснення контрольної функції системи управління. Їх поділяють на вихідний, попередній, спрямовуючий, оперативний, етапний, підсумковий, комплексний, цільовий та вибіркового. Ці методи класифікуються за

такими ознаками: часовими межами проведення; мірою охоплення; напрямом спрямування; організаційною складністю.

Отже, під поняттям «методи управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту Польщі» доцільно розуміти традиційно сформовані в певній державно-управлінській системі способи і засоби адміністративно-розпорядчого впливу на керований об'єкт управління для забезпечення найбільш ефективного досягнення ним мети і вирішення завдань управління, оптимізації функціонування керованої підсистеми, досягнення корисних суспільно-значущих результатів.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку полягають в дослідженні засобів та організаційних форм управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту в Польщі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гасюк І. Л. Державне управління фізичною культурою та спортом: стан та перспективи розвитку: монографія / І. Л. Гасюк. – Хмельницький: ПП Балюк І. Б., 2011. – 432 с.
2. Державне управління: навч. посібник / А. Ф. Мельник, О. Ю. Оболенський, А. Ю. Васіна, Л. Ю. Гордієнко. – К.: Знання-Прес, 2003. – 343 с.
3. Малиновський В. Я. Державне управління: навч. посібник / В. Я. Малиновський. – Луцьк: Ред.-вид. від. Вежа Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2000. – 558 с.
4. Buchelt B. Znaczenie kierowników liniowych w zarządzaniu zasobami ludzkimi na przykładzie wybranych procesów realizowanych przez współczesne organizacje. / B. Buchelt // Problemy Zarządzania, 2008. – № 22 (4). – S. 57–73.
5. Drucker P. F. Praktyka zarządzania. / F. P. Drucker. – Warszawa: Wydawnictwo MT Biznes, 2005. – 278 s.
6. Frankfort-Nachmias G., Nachmias D. Metody badawcze w naukach społecznych. – Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM, 2001. – 336 s.
7. Goriszowski W. Współczesne koncepcje zarządzania i funkcji kierowniczych w oświacie / W. Goriszowski ; Wyższa Szkoła Pedagogiczna Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie ; Podyplomowe Studium Zarządzania Oświatą. – Warszawa : Wydaw. WSP TWP, 2000. – 154 s.
8. Griffin R. W. Podstawy zarządzania organizacjami / R. W. Griffin. – Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2002. – 362 s.
9. Łobocki M. Metody badań pedagogicznych / M. Łobocki. – Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1978. – 300 s.
10. Nowak S. Metodologia badań społecznych / S. Nowak. – Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1985. – 456 s.
11. Pilch T. Zasady badań pedagogicznych / T. Pilch. – Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk, 1977. – S. 117–180.
12. Ratyński Wł. Psychologiczne i socjologiczne aspekty zarządzania. C. H. Beck, Warszawa, 2005. – 356 s.
13. Shaughnessy J. J., Zechmeister E. B., Zechmeister J. S. Metody badawczew psychologii. Gdańsk : GWP, 2002. – 434 s.
14. Sztumski J. Wstęp do metod i technik badań społecznych. Wyd. II. – Warszawa, 1984. – 386 s.

REFERENCES

1. Gasyuk I. L. Derzhavne upravlinnya fizychnoyu kulturoy ta sportom: stan ta perspektyvy rozvytku [State administration of physical culture and sport: current state and prospects of development]: Monografiya. – Khmelnytskii: PP Balyuk I. B., 2011. 432 p.
2. Derzhavne upravlinnya [Public administration]: Navch. posib. / A. F. Melnyk, O. Yu. Obolenskii, A. Yu. Vasina, L. Yu. Gordiyenko; Za red. A. F. Melnyk. – K.: Znannya-Pres, 2003. 343 p.
3. Malynovskii V. Ya. Derzhavne upravlinnya: Navchalnii posibnyk. [Public administration: study guide.] – Lutsk: Red.-vyd. vidd. "Vezha" Vol. derzh. un-tu im. Lesi Ukrayinky, 2000. 558 p.
4. Sovetskii encyklopedycheskii slovar [Soviet encyclopedic dictionary] / Gl. red. A. M. Prohorov. – 4-e izd. – M.: Sov. Encyklopedyja, 1989. 1632 p.
5. Buchelt B. Znaczenie kierowników liniowych w zarządzaniu zasobami ludzkimi na przykładzie wybranych procesów realizowanych przez współczesne organizacje. [The importance of line managers in human resource management on the example of separate processes across the organization.] Management Problems, 2008. – № 22(4) – pp. 57–73.
6. Drucker P. F. Praktyka zarządzania. [The practice of management.] Warsaw: Publisher MT Business, 2005. 278 p.

7. Frankfort-Nachmias G., Nachmias D. Metody badawcze w naukach społecznych. [Research methods in the social Sciences.] Poznan : Scientific Publishers of the University. Adam Mickiewicz, 2001. 336 p.
8. Goriszowski W. Współczesne koncepcje zarządzania i funkcji kierowniczych w oświacie [Modern management concepts and functions of leadership in education] / V. Goriszowski ; Higher Pedagogical School of the Knowledge Society will be held in Warsaw ; Graduate Study of Management principals. – Warsaw : Wydaw. WSP TWP, 2000. 154 p.
9. Griffin R.W. Podstawy zarządzania organizacjami. [Fundamentals of managing organizations.] Warsaw : Scientific Publishers PWN, 2002. 362 p.
10. Łobocki M. Metody badań pedagogicznych [Methods of pedagogical research] Warsaw : State Scientific Publishing House, 1978. 300 p.
11. Nowak S. Metodologia badań społecznych. [Methodology of social research.] Warsaw : State Scientific Publishing House, 1985. 456 p.
12. Pilch T. Zasady badań pedagogicznych. [Principles of educational research] Wrocław-Warsaw-Krakow-Gdansk, 1977. pp. 117–180.
13. Ratyński Wł. Psychologiczne i socjologiczne aspekty zarządzania. [Psychological and sociological aspects of management.] C. H. Beck, Warsaw, 2005. 356 p.
14. Shaughnessy J. J., Zechmeister E. B., Zechmeister J. S. Metody badawczew psychologii. [Methods badawczew psychology.] Gdansk : GWP, 2002. 434 p.
15. Sztumski J. Wstęp do metod i technik badań społecznych. [Introduction to methods and techniques of social research.] ed. II, Warsaw, 1984. 386 p.

УДК 37.013(438)

A.-M. CWER

STANISŁAW AUGUST PONIATOWSKI SCHOOL OF CHIVALRY IN WARSAW (1765–1794)

The role of Stanislaw August Poniatowski School of Chivalry in Warsaw has been discussed in the article. The historical outline of the activity of the school has been presented as well as the impact of the School on the development of the Polish military education and training of military cadres has been conveyed during the years of the activity of the School. The topicality of the educational standarts set within the confines of the School has been emphasized. It has been concluded that the activity of the School contributed immensely to the strengthening of Poland's defence and preserving the national values both military and civilian.

Keywords: army, defense, security, educational system, military education, patriotism, military school, the School of Chivalry.

A.-M. ЦВЕР

ВАРШАВСЬКА ЛИЦАРСЬКА ШКОЛА СТАНІСЛАВА АВГУСТА ПОНЯТОВСЬКОГО (1765–1794)

Проаналізовано роль Варшавської лицарської школи Станіслава Августи Понятовського. Подано історичний огляд діяльності Школи, а також визначено вплив Школи на розвиток польської військової освіти та професійну підготовку військових фахівців упродовж усіх років діяльності Школи. Наголошується важливість освітніх стандартів, запроваджених навчальним процесом у Школі. Автор доходить висновку, що діяльність Школи зробила значний вклад у зміцнення обороноздатності Польщі та збереження як громадянських, так і військових цінностей держави.

Ключові слова: армія, оборона, безпека, система освіти, військова освіта, патріотизм, військова школа, лицарська школа.

A.-M. ЦВЕР

ВАРШАВСКАЯ РЫЦАРСКАЯ ШКОЛА СТАНИСЛАВА АВГУСТА ПОНЯТОВСКОГО (1765–1794)

Проанализирована роль Варшавской рыцарской школы Станислава Августи Понятовского. Подано исторический обзор деятельности Школы, а также определено влияние Школы на развитие